

İÇSULARIMIZDA ÖNEMLİ ÜRETİM ARTIŞI GÖSTEREN GÜMÜŞ BALIĞININ SU ÜRÜNLERİ SEKTÖRÜ VE TÜRKİYE EKONOMİSİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kadir DOĞAN*

İstanbul Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi, Yetiştiricilik Bölümü Ordu Cad. No: 200, 34470 Eminönü - İstanbul
E-mail : kadogan@istanbul.edu.tr

ÖZET

Bu çalışmada, içsularımızda son yıllarda hızlı artış gösteren gümüş balığı (*Atherina boyeri* Risso, 1810) üretiminin Türkiye balıkçılığı ve ülke ekonomisine etkisi araştırılmıştır. Ülkemizde yakın tarihe kadar ekonomik öneme sahip olmayan ve değerlendirilmeyen bu tür, son yıllarda değer kazanmış iç tüketimin yanında başta AB ülkeleri olmak üzere dış piyasaya taze ve işlenmiş olarak sunulmuştur. Gümüş balığı Türkiye de avcılığı yapılan toplam içsu ürünleri üretiminin ilk üç sırasında yer almakta ve toplam avcılık üretiminin % 16.1'lik kısmını oluşturmaktadır. Gümüş balığı avcılığı yıllar itibarıyla sürekli artış göstermekte ve toplam üretim miktarında yükselen bir trend görülmektedir. Üretim 1986 yılında 255 ton iken 2000 yılında 1.538 tona çıkmış günümüzde ise 2008 yılı verilerine göre 6.630 tona yükselmiştir. Bu üretim sonucu toplam iç su ürünleri üretiminin % 10,2'lik bölümü kadar (13.260.000 TL) ülke balıkçılığına ve ekonomisine katma değer sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Gümüş balığı, *Atherina boyeri*, içsu balıkçılığı, balıkçılığın Türkiye ekonomisine katkısı.

GİRİŞ

Türkiye'de içsu balıkçılığından sağlanan üretimin büyük bölümü göl ve barajlarda yapılan avcılıktan sağlanmaktadır. İçsuların elde edilen üretim, toplam üretimin % 6.3'ünü oluşturmaktadır. Avcılığı yapılan ekonomik değere sahip balık sayısı yıllar itibarıyla azalmaktadır. Günümüzde ekonomik olarak değerlendirilen türlerin başında incikefali, gümüş balığı, kadife balığı, levrek (sudak), sazan balığı, yayın balığı gelmektedir. Üretim açısından dağılımları incelendiğinde inci kefalinin % 28.6 ile en yüksek avlanan tür, ikinci sırada % 28.3 ile sazan izlenmektedir ve % 16.1 ile de gümüş balığı takip etmektedir. Sayılan balık türleri ülkemizde toplam içsu ürünleri üretiminin yaklaşık % 85'ine karşılık gelmektedir (Şekil 1). Ülkemiz göl, baraj ve akarsularından avlanan ekonomik balık türlerinin üretimindeki azalma sonucu balık avcılığı populasyon içerisinde daha küçük boylu balıklara yönelmişlerdir. Son yıllarda göl ve barajlarımızda bol olarak görülen, av yasağının olmamasından avcılığı serbest olan ve ihracat potansiyelinden dolayı gümüş balığı (*Atherina boyeri* Risso, 1810) daha çok ekonomik değer kazanmıştır.

Gümüş balığı ekonomik değeriyle orantılı olarak üretiminde yıllar itibarıyla artış kaydedilmiştir. 1986 yılında 255 ton olan üretim, 2000 yılında 1.538 tona çıkmış günümüzde ise 2008 yılı verilerine göre 6.630 tona yükselmiştir. Diğer balık türlerinin üretiminde düşüşler olurken gümüş balığı üretiminde bir önceki yıla göre 2008 yılında % 1.3'lük artış gerçekleşmiştir (TÜİK, 2009). Bu çalışmada ülkemizde gümüş balığı üretiminin yıllar itibarıyla üretim değerlerinin ortaya konması, ülkemiz su ürünleri sektörü ve balıkçılara sağladığı katma değer açısından değerlendirilmiştir.

MATERYAL VE YÖNTEM

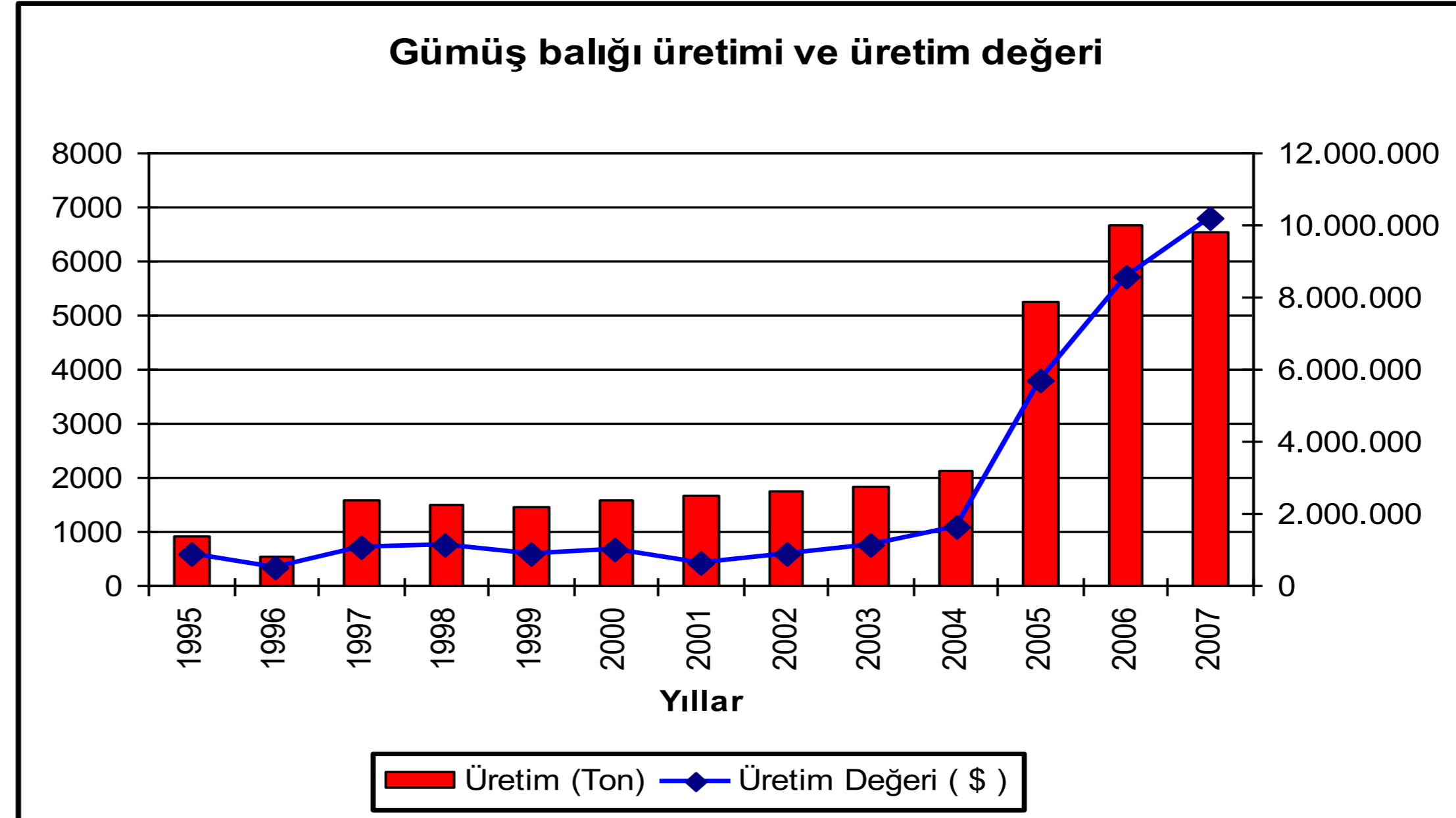
Bu çalışmanın materyalini ağırlıklı olarak su ürünleri istatistikleri oluşturmuştur. Türkiye'de içsularında avcılığı yapılmaya başlanan ve üretim istatistiklerine girdiği ilk yıllardan günümüze kadar gümüş balığı üretimleri taranarak bilgiler edinilmiştir. Belirgin üretimin görüldüğü 1997-2008 yılları arasında içsularında avcılıkla elde edilen gümüş balığı üretimi hem istatistiklerden hem de bu türü avlayan balıkçılardan alınan bilgiler ile değerlendirilmiştir. Değer hesaplamalarında DİE, DPT ve TÜİK kayıtları kullanılmıştır.

BULGULAR

Yapılan çalışmada gümüş balığı üretiminin yıllar itibarıyla illere göre üretim miktarları Tablo 1 ve Şekil 2 de verilmiştir. Üretimde ilk sırayı Bursa (2.974 ton) ve Ankara (2.500 ton) almaktadır. Gümüş balığının iç tüketimin dışında taze olarak kahvaltılık ciplere dönüştürülmek üzere başta Yunanistan, İtalya, İngiltere ve Hollanda gibi Avrupa ülkelerine ihracat edilmektedir. İhracat ürünü olarak ülke ekonomisine sağladığı katma değer yıllar itibarıyla sürekli artarak devam etmektedir (Şekil 2). 1995 yılında 853 bin \$ olan katma değer 2000 yılında, 1 milyon \$ olmuş, 2007 yılında ise 10 milyon \$'a ulaşmıştır (Şekil 3).

Tablo 1. Türkiye Toplam Gümüş Balığı Üretiminin Yıllar İtibarıyla İllere Göre Dağılımı (Ton)

İLLER	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Adana	20	20	30	20	22	25	28	32	-	-	-
Adıyaman	18	18	40	32	28	32	34	39	-	-	-
Ankara	506	480	150	480	617	638	645	714	1.550	2.587	2.500
Burdur	-	-	15	5	4	4	5	6	14	27	27
Bursa	120	182	450	450	583	594	618	734	2.804	2.998	2.974
Edirne	-	18	14	9	12	12	14	15	5	7	7
Elazığ	-	-	50	30	11	11	12	17	60	73	73
Eskişehir	810	12	250	220	187	167	178	179	79	-	87
Gaziantep	-	-	30	20	9	9	10	12	7	87	9
Hatay	-	-	50	25	15	15	17	16	6	9	9
Kahramanmaraş	40	53	50	35	14	18	20	29	54	79	79
Kırşehir	-	-	10	15	6	6	7	19	525	563	563
Kütahya	15	15	15	8	4	4	13	17	7	8	8
Malatya	8	8	30	95	67	67	72	88	56	64	64
Osmaniye	6	12	30	20	28	46	52	73	41	67	42
Sivas	25	25	10	5	4	6	7	10	7	9	9
Şanlıurfa	-	-	25	14	7	7	8	10	4	7	7
Tokat	20	20	25	20	13	13	15	17	9	8	8
Diğer İller	12	637	181	35	54	59	71	80	20	84	74
TOPLAM	1.600	1.500	1.455	1.538	1.685	1.733	1.826	2.107	5.248	6.677	6.540

Şekil 3. Yıllar itibarıyla gümüş balığı üretimi ve üretim değeri

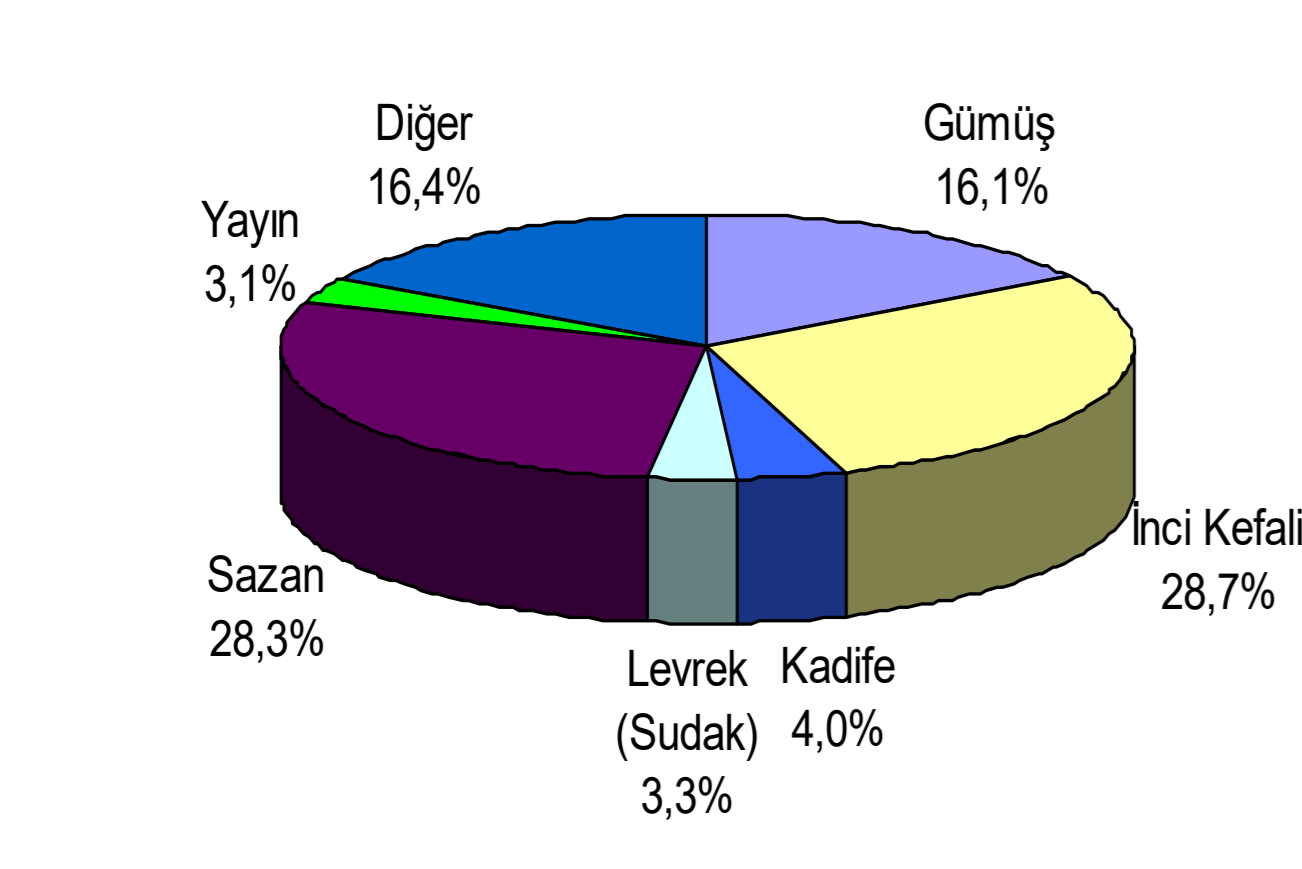
TARTIŞMA VE SONUÇ

İç sularımızda sürdürülebilir avcılık faaliyetleri ile her yıl toplam üretimin yaklaşık % 6.7'si karşılanmaktadır. 2007 yılı verilerine göre Türkiye de avlanan toplam iç su ürünleri miktarı 43.321 ton ve ekonomik katkısı ise 128 Milyon TL'dir. Bunun 13 Milyon TL'si gümüş balığı üretiminden sağlanmaktadır.

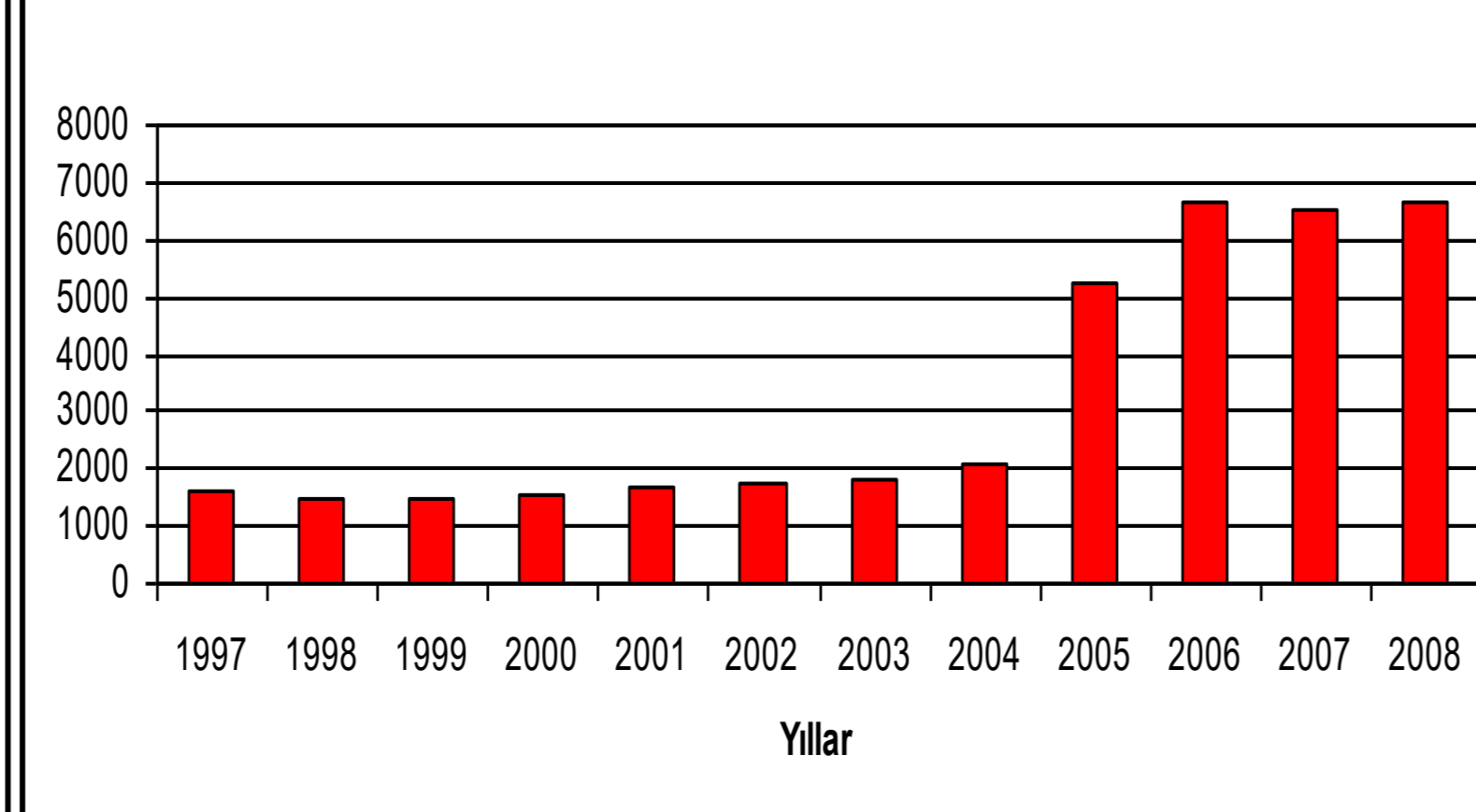
Sonuç olarak, içsularında avlanan ekonomik türlerin üretimi yıllar itibarıyla azalırken, gümüş balığı üretiminde artışlar kaydedilmektedir. Türkiye toplam içsu ürünleri avcılığında önemli bir yere sahip ve üretimin yaklaşık % 16.1'ini oluşturan bu türün üretimi desteklenmelidir. Av yasağı uygulanmayan ve yıl boyu avcılığı serbest olan bu türün, üretimi hem balıkçılara hem de ülke ekonomisine önemli oranda katma değer sağlayacaktır.

İçsu Ürünleri Üretiminin % Dağılımı (2008)

Yıllar İtibarıyla Gümüş Balığı Üretimi (Ton)

Şekil 1. İçsu ürünleri üretiminin % dağılımı (2008) Şekil 2. Yıllar itibarıyla gümüş balığı üretimi (Ton)

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın hazırlanmasında emeği geçen kızım Şenay Begüm DOĞAN'a teşekkür ederim

KAYNAKLAR

- Acara, 1996. Su Ürünleri Ekonomisi, Üretim Miktar ve Fiyat Değişimleri (1995). DPT. İktisadi Planlama Genel Müdürlüğü. Ankara.
Anonim. Su Ürünleri İstatistikleri. 1997-2003. T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü. Ankara.
Anonim. Su Ürünleri İstatistikleri 2004-2009. T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu. Ankara.
Doğan, K. 2008. İznik Gölü (Bursa) Gümüş Balığı Avcılığı Yapan Tekne Sahibi Balıkçıların Sosyo-Ekonomik Analizi. Journal of Fisheries Sciences. com, 3(1): 58-67
Gözgözoğlu, E., Ertaş, S., Öztürk, C., Deniz, H., Matlaş, Ö., Kuşhan, S., Akova, Y., Deveci, S. 2007. Su Ürünleri Ekonomisi, Üretim, Miktar, Fiyat ve Değer Değişimleri, 2005. Tarım ve Köyşeri Bakanlığı, Tarımsal Üretim ve Geliştirme Müdürlüğü, Ankara.